

Ötven év a szovjet képzőművészetben

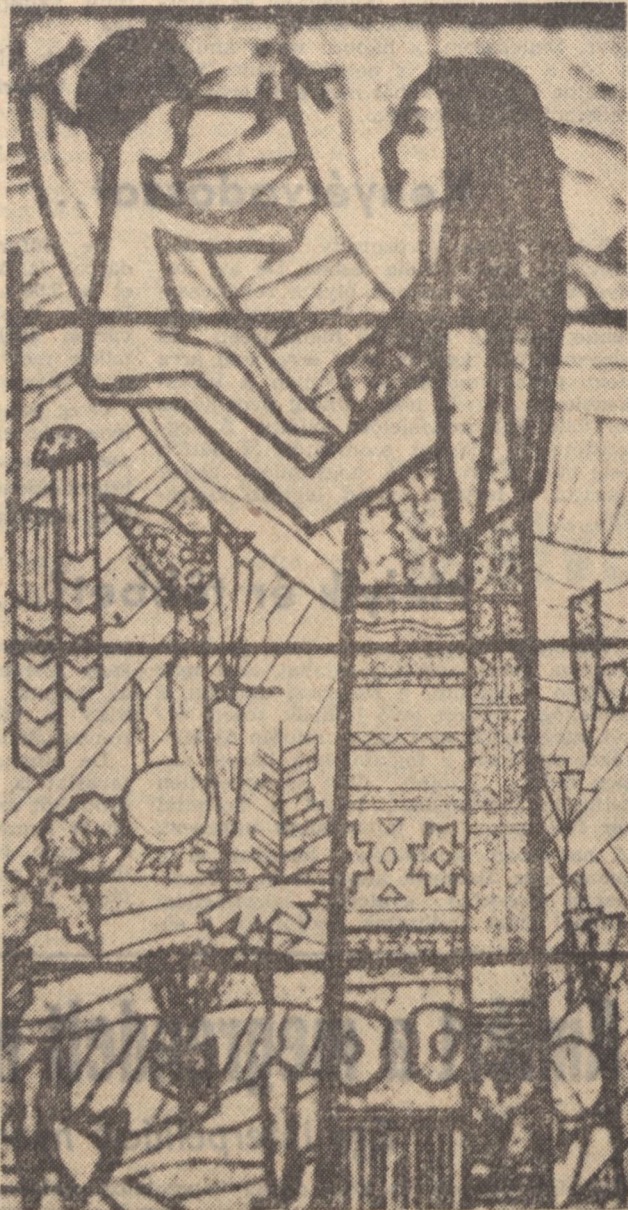
A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának tiszteletére Moszkvában megrendezték a harmadik köztársaság szintű képzőművészeti kiállítást. A szovjet fővárosban való rövid őszi tartózkodásom maradandó élményei közé számít e tárlat megtekintése.

A Központi Kiállítási Csarnokban, az úgynevezett Manyezs-ban 657 festményt, 309 szobrot és 850 grafikai alkotást mutattak be. A tárlat magas színvonalára utal, hogy az itt szereplő anyagot tizenháromezer műből válogatták ki. Voltaképpen Permben, Volgográdban, Tulában, Vladivosztkban, Krasznodarban, Omszkban és Kirovban, a már korábban megrendezett jubiláris zónakiállításokból válogatták ki a legfigyelemre méltóbb alkotásokat a moszkvai ünnepélyes bemutatóra.

A több mint 1800 képet és szobrot felölelő monumentális tárlaton sok olyan művet lehetett látni, amelyek Lenin és közvetlen munkatársainak alakját örökítették meg. Ezek közül kiemelkedett Cipljakov Októberi című nagyméretű olajfestménye és Tomszkij magasreliefje, melyek a bejárat rész impozáns alkotásai voltak. Már a kiállítás megtekintésének kezdetén érdekes tanulságok adódtak. Egyrészt az, hogy a bemutatott művek általában az ideén, illetve (főleg a nagy vásznak és szoborkompozíciók) az elmúlt egy-két év során jöttek létre. Ez már eleve biztosította, hogy a kiállítás a szovjet képzőművészet legfejlettebb eredményeiről ad számot. Másrészt azt tapasztalhattuk, hogy sok fiatal művész kapott helyet e rangos seregszemlén. Így az erős derékhad képviselőin kívül az utánpótlást jelentő friss tehetségektől is számos alkotást láthattak a nézők.

A kiállítás a soknemzeti Szovjetunió ötvenéves fejlődését érzékeltette. Ezért találkozhattunk olyan témájú művekkel, amelyek a párt és a nép egységének, a polgárháború legendás eposzáinak, az első öt éves tervek építkezéseinek, a Nagy Honvédő Háború hősteteinek, valamint a kommunizmus napi eseményeinek ábrázolására törekedtek. E témákhoz kapcsolódó művek közül figyelmemet leginkább megragadta: Kozakov Alkotók című nagy, színes mozaikja és Mordovin földművelőket bemutató olajképe. A plasztikák sorából pedig Turszkaja Munkások-at megjelenítő szoboresoportja és Rimak márványalkotása, amellyel az Anya és fia közötti szülő-gyermeki kapcsolatot élménygazdagon fejezte ki. Szándékosan nem akarok névfel sorolásba bocsátkozni, inkább a tárlaton kialakult összbenyomásom visszaadására töreksem. Ezért tartom fontosnak, hogy szóljak pár szót a kiállítás műveinek tartalmi-formai vonatkozásairól is.

Amint egyértelműen tükrözött ez a nagy moszkvai tárlat, az elsősorban a bemutatott alkotások eszméleti, világnézeti szilárdságához kötődött. Nem volt egyetlen kép vagy szobor sem, amely közvetlen vagy közvetett módon ne a szovjet nép, illetve a szocializmus ügyét szolgálta, fejezte volna ki, gazdag tematikai és tartalmi mondanivalóját keresztül. Az általam is személyesen megismert — hazánkban járt — leningrádi Ugarov, valamint más szovjet művé-

Egy mű a kiállításról. N. Picsugin: Anyaság

szei, mint a fiatal Litvinov, Kozsajev és Drevin olajképei, grafikai, szobrai, az ábrázolásbeli hagyományok merész, frisszerű továbbfejlesztéséről adtak tanúbizonyságot. Ahogyan az egész tárlat, az egyes műveket határozott ütőerő jellemzte. Felrúzó hatásuk alól senki sem vonhatta ki magát. Általános elismerést váltott ki az a fölényes mesterségbeli felkészültség, amellyel még a legfiatalabb művészek is rendelkeztek.

A Szovjet-Oroszország nevet viselő, harmadik köztársasági szintű moszkvai reprezentatív tárlatnak feltűnő sikere volt. Két hónapig — szeptember és október folyamán — való nyitvatartása alatt nemcsak a szovjet em-

berek százezrei tekintették meg, de a Moszkvában, a forradalmi ünnepsorozatokon részt vevő nagyszámú külföldi közönség is. A kiállításlátogatók arról győződhetek meg, hogy a mai szovjet festészet, szobrászat és grafika, a témáikhoz méltó magas szinten tükrözi az elmúlt ötven év forradalmi átalakulását, amely a világ legnagyobb szocialista államában végbement. Tanúi lehetnek annak a pozitív fejlődésbeli eredménynek, melyet a szocialista realizmus útján haladó szovjet ábrázolóművészet 1917-től kezdve napjainkig, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójáig elért.

SZELESI ZOLTÁN

Móra István

PÁRBAJ

Manap is mutogatják még azt a helyet a horgasi trüfjárás, ahol az idős juhász, Bóczán Simon agyonütötte Mező Jóska, akit a köztöködni való bónaórája idehozott azon a szerencsétlen napon a martonosi székekről. Futóárokka hányták körül a bojtárokat a kisajtomkoraságú tethelyet; azóta aztán gyöpit, árkat benötte a vérenhízott kutyatejfű. A kóbor ebállat még most is körül-körülszimatolja, pedig idestül három esztendeje már az esetnek.

Ilyen tájt történt, öreg ősz idején, szombat délutánján. Akkor is ilyenét engedelmes idők jártak Katalin táján, s másodfűvön, új búzán tejtelt is még a fiatalja birge. Sós ilyenkor már egy kicsit a fejedécs, de zsíros, túrónak való.

A gyerekek éppen fejtek, az öreg Bóczán pedig a nyergit igazgatta egy mustra isztrongszéken. Előtte bizodalmas, mégis illendő távolban hasalt Gurujj, a gúnyaörzö derekas eb, odább a kerítő kolyókkutyák tülekedtek, hancúztak.

Egyszer csak a Gurujj elbőffenti magát. A nyirkos gyepszín távol dübörgést vezet tanult fülébe. Kerék. Paklincs fölnessel a bőffentésre, — abbahagyják a játékok, szélnéznek.

Csakugyan, napáldozat felül erre tart egy szamaras ember, nyilvánvalóan juhász-ember. Amért is a kutyák csahintanak bár egyet-kettőt maguk közt, — nem ütnek semmi nagyobb lármát. Mit is ugassanak világos nappal, juhász-emberen.

Mező Jóska gyűtt, a bajusztalan martonosi

S okat szivarozom. Néha még egy-egy havannát is megengedek magamnak, holott ezt nem volna szabad az anyagi viszonyaim miatt. De hát szeszre, nőkre nem költök, még szabályos tükörkabátom sincs, valamire csak muszaj kilengeni az embernek.

Nem is tudok a magam számára nagyobb fizikai örömet, mint amikor szerencsés szivaregyeniséggel találkozom. Olyan-nal, amelyiknek jó az íze, kelle-mesen adja a füstöt, és szépen ég — mert még az is fontos —, a pelyhes hamu alatt egészséges parázsál.

Biztosan vannak kivételek, amelyek erősítik a szabályt, de azt hiszem, hogy a szivarosok inkább derék emberek. A komisz, rideg, zsaroló, önző jellemhez nem is illik a szivar. Még annak a gengszternek is ad valami bariton ízű, kedélyes vonást a szája szögletébe tolt cabanas, aki ha megharagszik, tizenkét revolvergolyót ereszt az ellenfelébe.

Hanem azért, ami jólesik, mindig meg kell fizetni. A szivarozásnak is ára van. Az ember eleinte csak aprópénzzel fizet érte. Étvágytalansággal, fejfájással, szédülésekkel. Végül pedig rendesen ki kell tenni a nagy bankót is, amelyet úgy hívnak: korai halál.

En is fizetem szorgalmasan a részleteimet. Többet mutatok a koromnál. A torokomat már tönkretettem. És azonkívül pontosan érzem, hogy valami rejtjelmes baj halad előre bennem, szívósan és fenyegetően, hogy egyszerre csak ad acta tegyen váratlanul. De ettől nem félek. Sőt, ez pontosan beletartozik a terveimbe.

Köhögök és szuszogok. Orvos barátaim, sőt, még a civil barátaim is fejüket esőválvá figyelmeztetnek a súlyos következményekre. Nem múlik el nap, hogy ne hallanék legalább három rémtörténetet, hogy mit művelt a nikotin azokkal, akik nem tudtak szakítani vele idejében.

Hunyadi Sándor

Szivarhalál

Éppen mostanában beszélte el egyik barátom Z. úr esetét.

Z. úr javíthatatlan dohányos volt. Ha éjjel felébredt, vízbe mártott egy kockacukrot, bekapta, és utána szivarra gyújtott. Még ebéd közben is dohányzott. Gyufafaskatulya volt előtte az abroszon, regália a skatulyában, egyszerre szívta be a füstjét a leves párájával.

Csak nevetett a doktorán, aki föl-válta fenyegette, és könyörgött neki. Most aztán megjárta szépen.

Operában volt a múlt héten Z. úr.

Színház után megvacsorázott, aztán hazament. A negyedik emeleten lakott, be-szállt a liftbe. A házmester, aki fölvitte, még hallotta, hogy vidáman füttyöl valami melódiát.

Az első emeleten még füttyölt. A másodikon csodálkozva fölkiáltott:

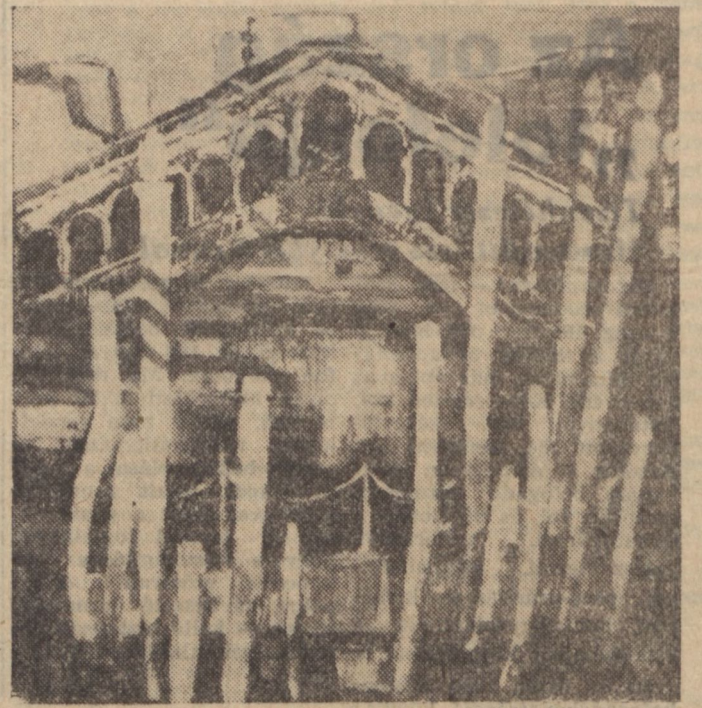
— Nono! Mi az ördög ez? Elszedültem! És a harmadikon már meg volt halva.

A barátom, hogy borzadályt keltsen bennem, gondosan részletezte festette le, mint roskadt le Z. úr a lift piros plüss ülőkéjén. Hogy bontotta ki a rémült házmester a szmoking nyakkendőjét. Hiába minden, már vége volt. Pedig egy pillanattal előbb még élt, füttyörészett, sőt, szivarozott. Az utolsó szivarja még el sem aludt. Ott füstölt a lábánál, a földön, ahogy kiesett a szájából.

A barátom szemrehányóan nézett rám: — Így akard végezni te is?!

— Így! — feletem oly mohón és boldogan, hogy barátom megjéjdt az arckifejezésemtől. Próbáltam magyarázgatni neki, hogy a foghúzást is akkor tartom szerencsésnek, ha egy pillanat alatt sikerül. Keserves dolog, ha az ember érzi az éter, látja a csipeszt, és másfél órát izzad a doktor keze között.

De hiába mondtam akármit, a barátom nem akart megérteni, és úgy bámúlt rám, mint egy bolondra.

Cs. Pataj
Mihály
Rialtó

A juhász leszállt, megkötötte szamarát a szürszárító ágashoz, csak azután köszönt Bóczán-nak:

— Adjon Isten!
— Fogadj Isten, adjon Isten.
— Mire végzik kentek?
— Ehun e, vergődünk.

Az öreg juhász csak igazgatta a kessédt jószágot tovább nagy nyugalommal, Mező Jóska pedig izgott, mozgott, tekingelt.

— Kérdezze kend, mi járatban vagyok?
— Majd megmondod. (Hozzatok ki egy sü-bát, te!) Ül le, öcsém.
— Nem igen ülhetném, bátya, sietek is.

S úgy maradt állva. Szép szál, széles csontú, inashúsú fiatalember volt. Mírdössze a kék szem volt kivető benne, meg a vernyeges haja. Fura az juhászembernél nagyon. Annál derekabak azok a forradások a homlokán, azok a foltozatlan foltok bodor haja közt. Az igen, az juhászembert illet. Azt a félholdvilágot a vakszemén, azt még suttyókorában kapta; tarkójának azt a bakarasztos kopaszágát feleséges életében. Amazt kampóval ütötték, emezt kaszaorommal hasították. A többi meg — a többinek is van históriája. Mert híres verekedő volt, mi-óta botbíró mindég.

A gazda pedig megszerezte az ülés-kínálást új szóval:

— No, csak ül le no, ha sietsz. Nem rínak utánad otthon... Azontúl mi szél hozott?

Úgy értette, hogy se kisebb, se nagyobb, hogy meddő asszony a Mező felesége. De a fiatal ember másképp magyarázta. Lángot is vetett másképp is vereses képe mindjárt, — de csak lenyelte első indulatját. S hogy még jobban lecsigadjon, görbén akart a kérdésre is felelni, a bajával is vární. Vargabetűt vetett:

— Csintó Rózsinnál jártam bor iránt, aztán... Az öreg Bóczán beleszólt:

— Az se igaz, öcsém, de csak hagy legyen. A jövevény kizökönt a kerekvágásból.

A Mórész Zsigmond Barbárok című novellájából készült tévéfilm kapcsán a Dél-Magyarország 1966. május 22-i számában rámutattam azokra a szegedi néphagyományban élő forrá-sokra, amelyek Mórész dobberetes erejű, hatalmas művészetével megírt elbeszélést táplálták. Most a novella egy másik, ugyancsak a szegedi irodalomban gyökerező motívumára vet fényt Móra Ferencünk bátyjának, az egykori horgosi tanyai tanítónak, Móra Istvánnak ez a novellája, amely a ma már könyvritkaságnak számító, a szegedi könyvtárakból is hiányzó Atyámfiai (1898) című kötetében jelent meg.

E két ág összefonódásából már jó kitűnik mindaz, amiben Mórész novellája egyezik irodalmi és népköltészeti előzményeivel, és mi az, amiben különbözik, ami Mórész saját leleménye. Úgy látszik, Móra István novellája és a kötőfékes gyilkosság 1930 őszi szegedi látogatásakor egyszerre hatott rá. A horgosból első sorban „a veres juhász” jellegzetes figurája, „verhenyeges bajza”, kék szeme fogta meg de érdekes, hogy míg Móra történetében a gyilkosnak készülőből áldozat lesz, Mórész írásában ő győz, ő a gyilkos. Noha Mórész balladás komorságú novellája vitathatatlanul művészebb megoldású, Móra István elbeszélése bizonyítja, hogy a szegedi parasztnovellának is kiváló mestere volt. Megérdemelné, hogy életművét alaposabban fölírjuk.

PETER LASZLÓ

juhász. Látszott, hogy idetart igényest, az is, hogy csak iszák nélkül, látóul gyűn, siba nélkül, úgy minden nélkül. A bot, akit átalfejtet a számár hátán, — az hozzátartozik az emberhez. Egy kis élbetetlen puli is kocogott mellette, a szárnyék sarkán meg is előzte, — az idevaló kutyák azt se illették egy rossz szóval se. Olyan kis mihaszna volt, megugatni se méltó.